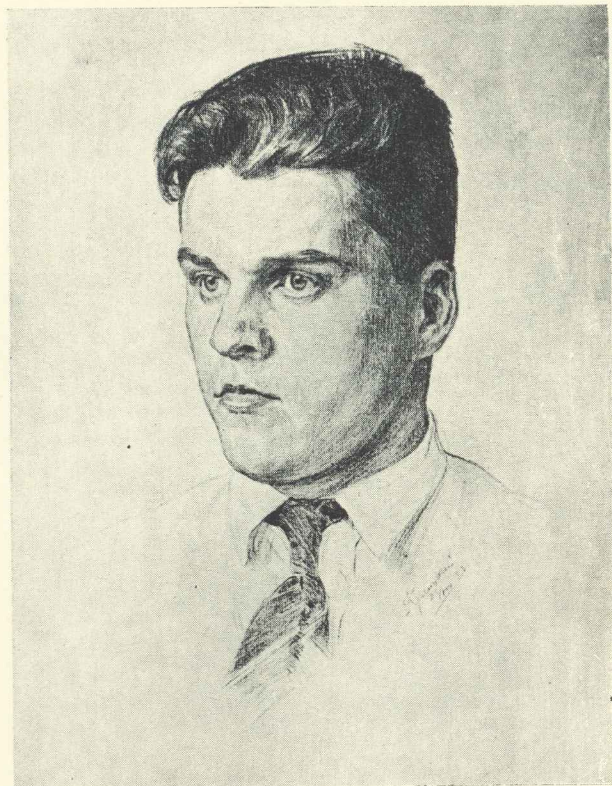

РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА · ХАРКІВ

О. ВЛИЗЬКО

МІЙ ДРУГ ДОН-ЖУАН

РЕДАКТОР *Н. РИБАК*
ХУДОЖНИК *О. РУБАН*
ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛ. *Л. ПОЗІНА*
КОРЕКТОР *А. ФАЙБІШЕНКО*

Головліт № 4044 (1025). Вид № 20. Зам. № 1526. Тираж 1650 прим. 4 друк. арк. Передано до набору 15/X 33 р. Підписано до друку 13/XI 33 р. Форм. паперу $^{1}/_{32}$ 62 × 94. Вага м. етопи 40 кг. Друк. зн. на аркуш 30000. Київ, 1934 р. Шоста друкарня УПП ДВОУ.

ПЕРЕДМОВА

Було отак: — були бездари
усіх мастей
і „критики“, — що як „ударять“
то вже й костей —

своїх не визбираєш. „Друзі“ ж —
при цій біді
йшли геть („катюзі по заслузі!“).
І от, тоді —

в собі злякавшись краплі гною —
я зойк душі
інтелігентської, страшної —
рядком душив, —

тим, що, як грім, як вдар з плеча, як
стріл в ніч бува,

але ні в кого не влучає
і не вбива.

Таких рядків – мені подібні
були раби: —
до краю, — ні відчувши діб, ні
цих діб доби, –

в крижини рим, в слова холодні,
в не вірш, — а річ —
тікали з власної безодні —
від протиріч,

і лірику вкладали мітом
в уста добі,
її лишивши хатнім світом
сам-друг собі.

Тепер я душу видам, навіть
коли б вона
була задрипана й гунява —
хай не мина

і осуду, та тільки б цінна,
як скарб чуття, —
щоб вийшла з льоху й емоційна
ішла в життя.

Бо я відчув, за що епоха
найбільше б'є, —
за те, що хтось свойого бога, —
який не є, —

їй не показує у дійсній
його красі, —
в широкій чистоті й у тісній
калюжі грязі!

Я ж не святий, — я просто учень
всім знаних хиб. —
Мій дух мене і бив і мучив
і вшир і вглиб.

Але цей чорт скориться й щезне, —
якщо до рук
читач і критик візьмуть чесно
і скажуть: — Друг!

12/I-33

МІЙ ДРУГ ДОН-ЖУАН

ПОЕМА КОХАННЯ

„Більш од усього пошкодили Петрарці в очах Лаури його сонети. І коли Ромео, ще стоячи однією ногою на шовковій драбинці, гаяв час, виказуючи свій екстаз у звертаннях до ночі й місяця,—Джульєта нетерпляче стукала пальцями по бильцях балкона і думала: „Ах, який же ти базікало, сине Монтекі!"

Карлош Фрадік Мендеш.

На восьме березня глупа ніч,
На лоба рвонувши баньки осовілі,
Мене несподівано віч-на-віч
Стикнула з героєм Севільї.

Спочатку подумав: — галюцинації,
Хотів логічно лізти на стіни,
Але второпав—гішпанської нації,
Громадянин Жуан, позапартійний.

Довгастий, в плащі, як на стрісі лелека,
Старий уже, з вусами, як у моржа, —
Він скочив зі столу, не так, щоб здалека, —
Не то зі сторінок Байрона Джека,
Не то з недоїденого коржа.

Спокійно зирнувши на дивного дона,
Кажу: — Сідайте! Будьте, як вдома!

Не знаю, до чого візита ваша,
Але, я повен до вас інтереса,
Як ся має ваша мамаша,
Донна Інеса?

У мене з коханою трагедія роздорова, —
Пошукаю в особі вашій розради.
Я вашій присутності радий здорово,
Прямо сказати — здорово радий!

Весело буде мені подивитися,
Як крутяться ваші кумедні остроги,
До того ж дізнатись про темні дороги
Байронової несамовитості!

Чому він залишив вас у вагіні
Якоїсь там Фіц-Фольк, — красуні й герцогині?

На зойк цікавості, не ворухнувши вухом,
Спить історія без сну і без наркозу,
От і думав я, пішла земля вам пухом,
Як і вашому татусю, дону - Хозе!

Бачу я, літа у вас доволі зрілі,
Крутите солідно сивий вус!
Біографії сторінки підозрілі
Думаю почути з ваших вуст!

II

Місяця нема
тут, чи мо весна не та?
що колись була?
Ті ж вони! Лиш я один
Той же, що й раніш, але...

Аравіра Наріхіра
„Ісе-моногатарі".

Починайте, дон-Жуане,
розкажіть но, як діла, —
Скільки ще нових романів
ваша доля вам дала!
Од Севільї до Гренади,
в синіх сутінках ночей,
Як там ваші серенади,
як там стуки од мечей?
І, до речі, де дівчата,
що п'яніли ви від них?
Чи в двадцятім віці є ще
хтось із тих дівчат чудних?
— Ні! — несміливо й тихенько
мовив слово дон-Жуан,
Так поволі й кволо, ніби
шматень хліба розжував. —
— Да, Влизько, уже давненько
я на час кладу вінок.

І страждаю й добре знаю, —
вже нема отих жінок!
Вже ні Джулії немає,
вже немає ні Гайде,
Замість них брудна потвора
до моїх обійм іде!
У сучаеному нікчем'ї
жінка гірша від ярма,
І немає в неї серця,
як і розуму нема!
Може двох любити зразу,
як би кожен не болів,
А до того ще й тримати
цілу зграю кобелів!
Ех, та що казати! Краще
почитайте вірші ці,
Що в ночі я їх проплакав,
їм не зміг звести кінці.
З ними бився, їхнім ритмом
шум епохи, серця стук
Вбив, і мертві від одчаю
випадали рими з рук!

III

Скидаю шапку. Читаю вірші.

„Поема про поета". *Сикун-Ту.*

Читати чужий про кохання вірш —
Що є на світі
За цю перспективу гіркіш і гірш
У літ розквіті?

Мені, як поетові, це й поготів
Болюча рана!..
Та в позу редактора стать я схотів
Для дон-Жуана.

До того ж у нього ж і шпага, й є
в пістолях кулі! —
Нехай собі краще горілку п'є
Та їсть пікýлі!

Він ладний радянського пити вина
Хоч цілі цебра,
Бо в голову, звісно, — йому сивина,
А біс у ребра!

IV. ПЕРШИЙ ВІРШ ДОН-ЖУАНА

„Справді, я люблю тебе не очима, тому що вони бачать у тобі тисячі вад; але серце моє любить у тобі те, що очі зневажають; воно — всупереч зорові — охоче марить тобою".

Вільям Шекспір. „Сонети".

О, переможцю, хоч один раз грізно
Поразки взнай!
Байдуже-роблено гукни, покіль не пізно:
— Чорт з нею! Най!
Признай, що ти, як з грішми то буває —
В розмін попав! —
Того, що шукано, — і не було й немає,
Або проспав!
Та мрія єсть! В її важкому вірші
Себе тягни!
Та рви її, та бий, та форс не згірше
Од інших гни!
З початком серпня кинь кохання липня
І не пізніш!
Жени журбу, коли ж уперто липне, —
Стромляй на ніж!
На тічку кобелів — як всі барися,

І без пуття,
Мов книга престарезна, гний і рвися,
Грай все життя!
Живи, дурний, в образі, болем битій,
І тісноті, —
Все серце прокрутити не в тій орбіті,
В кінці — не ті!

V. ДРУГИЙ ВІРШ ДОН-ЖУАНА

„Мої мислі й промови такі, як у божевільних, —
далекі від правди й брехливі в своїх висловах:
я присягався, що ти біла, і уявляв тебе ясною,
а ти чорна, як пекло, похмура, як ніч".

Вільям Шекспір „Сонети"

З кімнати темної я зараз вийду звіром,
І скінчиться незрозуміле, й вас
Побачу картою, що в неї щиро вірив,
І що на ню лише припався — „пас!"

І буде біль, і мрія зійде в прозу,
І порох мрійника злетить з моїх чобіт,
І стане ясно, чітко, без неврозу,
Що образ чистий закохання — міт.

Гра буде скінчена. Даремні будуть сльози.
З рук позичальника чи стану ждать кінця?! —
Бо ж ті, що програвають туз і козир —
Знаходять виграш в грамах двох свинця!

Та гірше те, що в біль без меж і гаті
Мене відкине не провалом гри,
А тим, що карти всі були цятаті,
І що зі мною грали шулери!

VI. ТРЕТІЙ ВІРШ ДОН-ЖУАНА

„О, лукава любов! Ти засліплюєш мене моїми
сльозами для того, щоб мої прояснені очі не
роздивилися твоїх низьких шахрайств".

Вільям Шекспір „Сонети"

Темно... Моторошно... Хочеться плакати...
Зуби зціплю...
З ким же мені на самоті балакати?..
Глухо... Люблю...

Пустка... Пустеля... Не розвидняється...
Тільки не плач!
Не плач же, не плач, бо тобі залишається
Тертий калач!..

VII. ЧЕТВЕРТИЙ ВІРШ ДОН-ЖУАНА

„Я присягався, що ти красива, до того був я злочинним, що міг божитися всупереч істині,— навіть у подібній огидній брехні".

Вільям Шекспір „Сонети".

Зі шкури часу вилізаючи,
Ти знов стаєш дитям картатим,
І знову треба, колисаючи,
Тебе в пелюшки угортати!

І в котрий раз ти знову родишся.
Страждаєш наново й кохаєш,—
Ні захищатись, ні боротися
Наївно-вперто не бажаєш!

Тобі ввесь світ здається райдужним,
Що легко йде й дається в руки,
Ти хочеш щастя жестом крадіжним
Схопити й крити власні муки!

І б'ють за це, бо нагороджують
Замість поваги — ляпасами,
І ти, так само, як народжений,
Дурний — і плачешся так само!

Не жди ж, хоч раз на вік свій, милості,
Не ворушися жодним нервом,
А спробуй з мрії тихо вилізти
І взнать, що мрія стала стервом!

VIII

„Для вірша першого в світі ловеласа —
це було воістину надто ординарно“.

„Ісе-моногатарі“ *Арівара Наріхіра.*

Прочитав я вірші дон-Жуана, —
Й зрозумілим стало все мені: —
Бо побачив я нудного пана,
Що з ледарства б'ється в мрій мані.

У не смаці часу і не в курсі
Він живе від часу навпаки.
Світ він бачить тільки в тім ракурсі,
Що заводить в дикі тупики.

Час біжить, а він все нижче пада,
Він з орла на курки сходить лет,
Фрез бруднів, іржавів шпада,
Рветься оксамитовий колет.

Час біжить, як рана ножева́ на
Серці — час болить, болить і от —

Повстав з героя — дон-Жуана —
Блазень героїчний дон-Кіхот: —

Рухи мислення, — такі ж, як тіла — мляві,
Але в сяйві дивних древніх поз —
Кращим в світі, у своїй уяві,
Лицарем — він їде у Тобоз.

І до просто баби — Дульцинеї —
Він, як до принцеси, йде, вірніш —
Втілює він власні мрії в неї, —
А від неї мав — тертий книш!

не здібний навіть уяснити —
Де це, що це боком виліза, —
Власна мрія? Проза часу? — скніти
Починав, й з ока б'є сльоза.

Як і кожний смертний, — головатий —
Тим не менше він не може ні
Просто на цю справу наплювати,
Ні здогнати бравим бігом дні!

Вічно в нього, в роті, десь то, ген там—
Все болить не той, так інший зуб. —
Він найгірший тип інтелігента, —
Звіра, котрий став рідким, як зубр.

Він не тільки у кохання сфері, —
Ні, й в усім, з усім веде бої

И завше не в свої заходить двері,
Бо — не визнає їх за свої.

Він з добою, взагалі, в роздорі,
Опору ж не терпить поготів.
І виходить, — не стара, — нова історія: —
Різність світогляду двох світів.

Тут і крапка: з вечора до рання
Йде дрібної психіки крутіж...

IX

„Дійсно, це була дама, що в нею вїйтися
було дуже важко“

„Ісемоногатарі“. *Арівара Наріхіра.*

Я кажу слова до дон-Жуана,
Крутячи сарказм щораз крутіш:

Тоді, як вас цікавить лише
Мрійно-ніжна міщанка Лоліта, —
Приходить Ликера й з часу траншей
Висуває гарматою теодоліта!

Тоді, коли ви, щоб розважити сплін,
Ідеали чекаєте дуті, —
Та сама Ликера складних дисциплін
Граніти гризе в інституті!

Тоді, коли ви ще чекаєте цнот —
Для нас вони — майже наруга,
І наша Ликера без зайвих ніжнот
Стає за товариша й друга.

Вона, коли схоче — й життя по гроб
Кохати зумів й стане,
Та тільки без хворих проблемок нероб,
Таких, як ви, дон-Жуане! —

Ви мрієте про ідіотські раї,
Де Адамів призначено Євам,
Тому то сучасні ідеї свої
Одкошем Ликера й дає вам!

А ви, як і слід, — епікур, сибарит, —
Переплутавши вік і дати —
Ще більш на Ликеру роззявили ріт, —
Починаєте ви „страждати"!

Це ваша й минулого часу вина —
Проблема оця старезна: —
Не любить вас баба, — це, значить, вона
Ще більше для вас інтересна!

І з часу оцього ваш спокій зника,
І на́двоє серце рветься,
І з часу оцього щось виника —
Нещасним коханням зветься!

Неправда! Бо це не на серці поріз! —
Це гірша від гіршого лиха —
Ображена страшно, до болю, до сліз
Дрібненького власника пи́ха!

Вона, а не ваша так звана душа
Вгортається в туги тогу,
Якщо вам, натерши, підносять книша
І печений гарбуз до того!

І ви, взагалі, на дві голови
Нижчий від нас у своєму колеті!
Котіться ж собі ковбасою, бо ви
Є зайвим на нашій планеті!..

X

„О жінки!“ — сказав Шекспір, — перевернувся на другий бік і вмер.

Анекдот.

Пістоль дон-Жуанів покрила іржа,
Та якби там не було б, —
А з нього вилетіла душа,
Бо куля влетіла в лоб!

Тоді (о, читачко, завмри, як німа!
І ти, читачу, занімій!)
Дивлюсь: — дон-Жуана, що був, то й нема,
А труп на підлозі... мій!

1931 – 1933

КАНАРКОВИЙ ЮНАК

Якось такось о полудні,
в мохом браному музеї
ненароком ся спіткали
дон Гордій
і донна Анна.

Два чола, —
мікроцефала
і міщанки,
де пасуться
блекотори щуплих пуплів
зі слідами папільоток —

відклонилися посполу
і приємно і коректно,
респектабельно і чисто
ця ся вділяла робота.

На потому світський кодекс,
виконуючи у міру
здібностей своїх і тяму, —
Дон Гордій зачав бесіду: —

— „Донно Анно, — безперечно, —
„Мій укоханий письменник, —
„Ще з дитинства, —
дон Сервантес
„Мігуель-і-Сааведра.

„Я читав Рабле, Війона,
„Тенісона, Кальдерона,
„Поля Фора, Осіяна,
„Гуга фона-Гофмансталя,

„Тіка, Гофмана, де-Ліля,
„Сімонса, Торквата Таса,
„Буало, Бодлера, Попа,
„Ван-Гасельта, Аріосто,

„Сірано де-Бержерака
„І Стразбурзького Готфріда,
„Ну і труверів штук десять,
„І Сміта Горобця з Техасу.

„Ще читав... якогось Карла...
„Як його... здається, Маркса...
„Ні... не я читав, а десь то...
„Чув... що чули, — як читали... —

„Це бридня, це банелюки,
„це курзю-верзю, —
пробачте, —
„Кури Химині.
Без романтизму
„Я не визнаю нічого.

„Будньому нема містини
„В мрійнім домі дон-Кіхота,
„Штибу чорного, —
Тюдору,
„Що мов будує серце.

„Донно Анно,
вірте,
знайте, —
„Лицар вигляду сумного —
„Нам, принаймні, особисто
„Імпонує набагато більше.

„О, романтику з Ламанчу,
„Завше згодний унітаза
„З перукарської родини
„Мати за шолом Мамбріна!

„О, вояко з вітряками,
„Там твій стик з багном епохи,
„Де й Гергепа прозаїчна —
„Дульцінея із Тобозу!

„Там же й виплески години,
„Де санчо вминає сало!..
„Вір же більше в Росінанта,
„Ніж у друзів, дон-Кіхоте!..

„О, засміяний герое,
„Нестосовний власним мріям
„І величний!..
О, Сервантес
„Мігуель-і-Сааведро, —

„Саркастичний, іронічний,
„Нижчий за свого героя,
„Що твої підтяжки правлять
„За реліквії відрідкам!..

„Гм!..
Коли вже об'єктивно,
„Точно і діалектично,
„Врахувавши за і проти,
„І з прононсом говорити, —

„То й мої оці тортури, —
„Занотовані рядками, —
„Будуть вкладкою в музеї,
„А мізки, — у пантеони.

„Ось в руках тримаю витвір
„Двох ночей і пляшки пива,
„Донно Анно, —
навіженних,

„Геніальних, —
донно Анно!..“

Дон-Гордій умлів.
Прегарна
Бліда неміч на обличчі
Зацвіла.
В очах кипіли
Обрії та перспективи.

Донну Анну лихоманка
Охопила: —
Мовить донна:
„— Ах, надхнений дон-Гордію —
„Ви — портрет Оскара Вайлда!

„Будьте ласка, — завітайте, —
„Я вас втішу, й з вами будем
„І щасливі, й безталанні,
„І загадані,
а зґола, —

„Абеляр та Елоїза,
„Піп Прево, — Манон Леско, і,
„Ще багато всяких інших,
„Що страждали й пили в дошку!“

Дон-Гордій превельми вдячний, —
До землі, коректно, всупіль
Респектабельно і чисто
Дав чолом для донни-Анни.

Враз війнуло ковбасою
З часником, —
І люденятко
Пояснило:
— „Я сторожа й
Зачинятиму музея!“

Дон-Гордій од невбачаю
Впав у здриг, —
за донну Анну
Ухопився, й випав витвір
Двох ночей і сороковки.

Хто їх знає, — ночі, очі,
Стодівочі, хто охопить
Цей процес, коли людину
Мучать вірші й алкоголі, —

Той зачує цю подію, —
Без пори — загибель твору,
Що колись користувався б
Історичною вагою.

Бо піїта й Донна Анна, —
Не відчувши катастрофи,
Вийшли із музею, й брамний
Зачинив за ними двері.

Заховав ключа в кишеню,
Позіхнув і рушив ліньки

Учинить покоям огляд
Відповідно до регули.

Праця куца і не хитра: —
Підібрати випадково
Рукописа на паркеті,
Чхнути й —
...у паскудник сісти. —

Може, це — недооцінка
І переоцінка, може.
Але факт, що історичний
Документ пропав навіки!

О, славетний, геніальний
Дон-Гордію —
дуже жалко, —
Я, принаймні, вже жалкую,
Пожалкує й донна Анна, —

Що не може, бо не сила, —
Охопити людський геній
Брамних, в їхніх прецинічних,
Найбуденніших переймах!..

. . . .

Читачу, доволі глуму! —
Розвінчаймо но героїв! —
Це ж не ренесанс еспанський,
А сучасність незазорна! —

„Дон“ і „донна“, —
чиста липа: -
Ці типи, —
Гордій і Анна, —
Тільки їли беладонни,
А самі вони...
з киян!

СУЧАСНА ЛІРИКА

ПІСНЯ, ЯКОЇ НЕ ВБИТИ

Над Балтицьким і Чорним морем,
Над Ай-Петрі й над Ельбрусом,
Над Паміром і над Алтаєм
Починається пісня ця.
І карели її й татари,
І хевсури її й свани,
І таджики її й хакасці
На один починають тон.
І зроста грандіозна пісня,
І зроста надзвичайна пісня
Шахтарів і молотобойців,
Чабанів, мулярів і тесль. —
Тільки дикому й тупому,
Тільки ворогу класовому —
Не відчути, як у цю пісню
Обертається кожна річ.
Ноги йдуть і гудуть по бруках,

Ноги й бруки співають разом,
І в бадьорому їхнім співі
Чути клінкеру й хрому дует.
Тільки дикому й тупому,
Тільки ворогу класовому —
Це не скаже, що добре працюють
І взутярня й автодор!
Пролітають авта й співають
Про радянські автозаводи,
Про півтонки й півторатонки,
Про Детройти північних степів.
Вся країна співає громом
Риштовань, будівництв, ремонтів,
Надбудов, відбудов, проектів,
Забудов і перебудов.
Вся країна співає пісню
Ротаційок, грантів, блюмінгів,
Екскаваторів, драг, турбін і
Паровозів, копалень, домн.
Теплоходи злітають в воду
З ленінградської судоверфі
І під кілем вода співає
Про Балтицькі моря труда.
Одесити про Чорне море
На заводі співають „Марті“,
А в Парижі співає Марті
Про далекий і свій завод.
Сонце сходить і знов заходить,
Як і завше й теж, як завше,

Місяць харкає в ночі кров'ю
І хворіє на „Т. Б. Ц.“
Але наші здорові груди,
Але наші здорові пельки
Все співають, о, як співають
Безкінечну пісню діб!
Бетоняр — у каркасах гребель,
Покриваючи всі рекорди,
Про бетони співає пісню,
І співає під ним бетон.
Мулярі — в робітничих житлах
Вифарбовують в біле стелю,
І обмазана в крейді пісня
Виривається з їхніх вуст.
Металісти — сталеві стружки
З вус обмахуючи руками —
Металеву співають пісню,
І співає для них метал.
Залізничники — криють простір,
Переспівуючи кілометри,
Дзвонять в рейки, співають пісню,
Пролітаючи рими шпал.
Вся країна співа цю пісню
Сталінградськими тракторами,
І колгоспами й мостами
Магістралі Москва — Донбас.
Чірчікбуд, Ангарбуд, Великий
Шлях північний і порт Ігарка —
Все це в пісню, велику пісню

Перетворюється без кінця.
Пісня шириться, пісня в голос
Міліонів трудом зростає,
Пісня радісно переходить
Всі кордони й чавить їх.
Пісня громом росте в контакті
Рас і націй, і ось цю пісню
Вже однаково дзвінко співають
Парій Індії, негр, кулі.
Пісня котиться, рве закони,
Панський спокій тривожить пісня,
Вся поліція суходолів
Проти пісні на ноги стає.
Проти пісні виходять в похід
Контррозвідки усіх генштабів,
Дефензива й сигуранца,
Скотланд-ярд і Сюрте-Женераль.
Дипломати встають з постілей,
Одягають фалшиві фраки,
Одягають фалшивий спокій,
Одягають фалшивий сміх
І фалшиві несуть привіти
До Літвінова й Карахана,
До Крестинського й у Женеві
Обмірковують пісню діб.
Пісню ловлять і б'ють на площах,
В пісню прямо й з кутка стріляють,
Одягають в кайдани пісню
І на пісню кладуть арешт.

Але пісня все рветься й рветься —
Через мури, кайдани, грати,
Через зуби, заціплені люттю
Міліонів пролетарів.
Проти пісні гармати роблять,
Проти пісні будують танки,
Проти пісні балони газом
Наливають, щоб пісню вбить.
Але пісня все рветься й рветься —
Через мури, кайдани, грати,
Через зуби, заціплені люттю
Міліонів пролетарів.
Океани ескадри пінять,
Бомбовози хвилюють небо, —
Все для пісні, все проти пісні,
Все на пісню, — щоб пісню вбить.
Але пісня все рветься й рветься —
Через мури, кайдани, грати,
Через зуби, заціплені люттю
Міліонів пролетарів.
Хай живе ж надзвичайна, гарна,
Хай живе щохвилинна, вічна,
Найритмічніша в світі пісня, —
Пісня з'єднаних в праці серць,
Пісня партії, пісня міці,
Пісня батьківщини трудящих,
Пісня Сталіна, пісня сталі,
Пісня правди про будні Рад!
Сонце сходить і знов заходить,

Як і завше, і теж, як завше,
Місяць харкає в ночі кров'ю
І хворіє на „Т. Б. Ц."
Але наші здорові груди,
Але наші здорові пельки
Все співають, о, хай співають
Безкінечну пісню діб!
І карели її й татари,
І хевсури її й свани,
І таджики її й хакасці
На один починають тон.
Над Балтицьким і Чорним морем,
Над Ай-Петрі й над Ельбрусом,
Над Паміром і над Алтаєм
Починається пісня ця.

1932

ПРИМІТИВНА ПІСЕНЬКА

Не поволі і не зразу,
Не великі й не малі
Наші руки, наші м'язи
Ухопили центр землі.

І тоді під синє небо,
Очевидно, не дарма,
Вирізана там, де треба,
Вийшла земна бахтарма.

Крізь базальти, крізь граніти, —
Вбивши скальпелі-ломи, —
Серце земне, як терміти,
Почали точити ми.

З операції такої
Посміхалися пани,
Тільки згодом супокої
Загубили враз вони.

Спершу гучно, потім стиха
Нам пани казали: — „в вас
Пихи на чотири штихи
І немає сили в мас!“

Уникаючи скандалу,
Ми в цю хвилю їхню мать
Шапками не закидали,
Хоч і мали право чхать!

Просто рушили колони
І зчинили в надрах руд
Вимножений на міліони
Бій людини і споруд.

За Уралом і за Доном
Наша воля в цих боях, —
Шахтами зросла й бетоном
У підмурків бакаях.

Донедавна невідома
Ще нікому, — воля ця, —
Посміхом, вогнями домен
Сяла з кожного лиця.

І тепер шевром і хромом,
Обмаршовуючи брук —
Піснею ми, гасел громом
Славим справу наших рук.

Наші дії, наші рухи
Все вірніші, взагалі —
Наші м'язи, наші руки
Міцно держать центр землі!

1933

ПІСНЯ ПРО КОЛГОСПНЕ ЗЕРНО

Протруєне отруєними спірками й парами
і бурями бригадними і чварами нарад, —
зерно в корі чорнозему, у борозн чорній рамі
парує ери гордістю, найкращим скарбом рад.

І зріст його оточено в робіт напрузі й гарті
турботами, тривогами, дрібницями дурниць,
і сміхом і посмішками, бо з ним став на карті
вся справа честі, доблесті, геройства справа й міць.

Ударник із ледарником за нього шпарко б'ється,
йому гультяй зі шкідником куркульським роблять гроб,
воно ж з упертим опором росте й ураз наллється
в колоса сам двадцять, — в наругу для нероб.

Тоді усі посмішечки, смішки та глузування
зникають десь по закутках, але раніш, аніж
зерно лягає скошене й молочене, — остання
куркульська злоба никає, і заздрість точить ніж.

Підпалами й під полами задрипаним обрізом
весь біг зерна збігається в інстанціях робіт,
зерно бо лізуть викрасти, — у пітьмі плазом, низом
а газд зерна бо пробують на той послати світ

Але даремно ворога ножі, обрізи й гаси
навпір стають колгоспові, — зерно зростає, як
несхитна справа Сталіна, і партії і класи
робітної, під котрою вмирає злоба й ляк.

Отак то ось протруєне і спірками й парами,
і бурями бригадними і чварами нарад —
зерно в корі чорнозему, у борозн чорній рамі
парує ери гордістю, найкращим скарбом рад!

5|III—33

БЕЗПУТИННА ПІСЕНЬКА

Од Одеси до Батуму
море промінем пала.
од Одеси до Батуму
плине риба камбала.

Та в душі рибалок сльота,
і вони в турбот палу
із високого польоту
криють рибу камбалу!

Бо ні плану, бо ні снасті,
бо нікого хто б болів
в справі цій і гірш напасті
був би рибі камбалі.

Факт: — покіль на влови булу
рибакспілка подала —
од Батуму до Стамбулу
щезла риба камбала.

ПЕРСПЕКТИВА

Обсипається в Березні навись,
а голоморозь Квітня — зніма,
відступаючи (ніби ненависть
безперечених поразок), зима.

Наближається Травень. — Це лави
робарів пронесуть прапори,
а відтак на Дніпрі пароплави
у затонах розпалять пари.

Буде рух пасажирів, — на пристань,
на Межигір'я, на Тетерів
і облавок в облавок — париста
біганина на пляж катерів.

Буде зелені плутаний запліт,
буде спів, буде сміх і ачей —
в решті решт буде пристрасть і заплід, —
будуть місячні ванни ночей.

Буде те, чого не видати,
буде неба блакить голосна,
буде все, що зуміє подати
молода пролетарська весна.

САНТИМЕНТАЛЬНІ ВІДПОЧИНКИ УДАРНИКА

I. Вихідний

Пташина, голосна
Лунає літа звістка.
Трояндами й любистком
Кінчається весна.

Дніпро від спеки мліє,
Випростуючи пляж,
І в місті ситро з фляж
Слідом за ним міліє.

В такі, — під будні, — дні —
В роботі — сил для вдару,
А в вихідний — гітару
І любку тра мені.

І прочуд дачних станцій,
І дачних квітів чад,
І в гості до дівчат
Прогулянки на танці.

І краєвид з вікна,
А в деякі моменти —
І дозу сантиментів
І чарки дві вина.

II. Дача

Рештки туману біля ріки.
Червоні троянди в пущі.
Фарбовані крейдою бараки.
Сосни в паркові сущі.

Місяць осяяв чудні кущі.
За рогом веранди нишпорять тіні.
На лампу летить комашня й хрущі
Оббивають крильцятами стіни.

Зоряні келехи повні вина.
Гість мій і друг на гітарі грає.
Мовчазна в серці бренить струна
І тоном срібляним в ріці завмирає.

Самовдоволено це беру —
Сповна вичерпуючи гарні думи,
Поринаючи в мрію, але не в мару, —
Без енергії, але й без стуми.

III. Курорт

День. Ясна прогулянка. Ліс. Зелені тіні.
Зі стрімкої скелі — летючий водоспад.

Дощик несподіваний. Крапельки. Тремтіння
Вітів і листочків ніжно і не в лад.

Ніч. Пахучі зорі. Тиша. Кипариси.
Камінці. — Під берегом моря мілина.
Хвильки. — Білі зайчики. Дальні шкуни риси.
І на стежці місяця — срібна луна.

Проміні. Хмаринки. Сині снів споруди.
Спиться так чудово. Розчинене вікно.
Квіти. Аромати. Легко дишать груди.
Болізне і хворе — згинуло давно.

Ранок. Місяць точиться під дашок курзалу.
Весело з постілі будить вітрець...
... Поїзд іде з білого тропічного вокзалу —
І до праці рветься ще один боєць.

1933

ОСТАННІЙ З МОГІКАН

Я його зустрічав вже не раз і не два, безперечно,
зазирав під дугу, під задуху масного пенсне.
Ніби дух потойбічний зустрінеться, — вклониться гречно,
німо шляпу підніме і чемно мене обмине.

А удома один, як моремух, сидить серед моху,
потемнілі від цвілі сторінки старого горта
й, живучи в величезну двадцятого віку епоху,
він од неї верта, він не бачить у ній ні чорта.

Час від часу рвучись в ідеали з тортур гемороїв —
він сидить, ніби крук, не пускаючи „зброї" із рук,
між томів анахроній, з марою забутих героїв,
в рукавичках, що з ними збирався у похід Мальбрук.

Щоб триматись поверхні, він робить останні зусилля,
в живоплоти робіт заплітається скромно, як хвощ,

і стає за каталог чудного архівного зілля,
за живу патерицю нудних до історії прощ.

Я його зустрічав вже не раз і не два, безперечно,
зазирав під масне, засмальцоване, давнє пенсне.
Він при зустрічі завше вклоняється ввічливо, гречно,
і смішить, як контраст, молодого й живого мене.

II

Відбуваючи, мов кара́нтин,
час, живе він, як черв ночей,
прогризаючи прейс-куранти
непотрібних у день речей.

Осідаючи, ніби ботик
од пробоїн, на часу дні —
під склепінням бібліотек
він свої доживає дні.

Очманілий до сліз, до згуби
від загубленого мани, —
він — останній дідок беззубий
пошехонської давнини.

III

Над ним зростає світ жилавий,
а він з дрібничок пил зніма.
Немає в нього справи слави,
геройства й доблесті! Нема!

Старезна річ нових оточень, —
він є призначеним на цвіль,
на тлін, на порох червоточин,
як корабель, що сів на міль.

24|III—33

ДРУГОВІ — ЧЕКІСТОВІ

Леоніду Недолі.

Ти ночами не спиш,
бо твій фах — вартування й безсоння,
ти заснув би, якби ж —
не вночі прокидався Торнтон,
що в твоє і в моє
п'ятиліток потужне підсоння,
не вагаючись, б'є
із отчизними гадами в тон.

Може, й в ніч ось оцю,
що кипить у крові, як в узварі —
ти не спиш і вівцю
роздягаєш і бачиш: — це він —
недоловлений вовк,
недобитий спецюга аварій,
милуватий, як шовк,
стопродажний губитель турбін.

Може, й ніч ось оця —
першотравнева, тиха, — для тебе
тільки ніч без кінця,
що таїть в собі тисячі зрад,
може, й зорі, що от —
через вікна вриваються з неба —
миготять, як сволот —
шпигунів і проданців парад.

Може, в цю таки ніч —
не рахуючись з тим, а чи слід, чи
ще не слід зняти з пліч
величезну утому, — минеш
сто спокус щодо прав
відпочити й сидітимеш слідчим
та інспектором справ —
не збагнувши яких — не заснеш.

Що ж поробиш, браток —
чатування твоє — неминуче —
над турбінами ток,
викриваючи пітьму, летить,
алеж це ще не міт,
що по закутках людська онуча
в ніс країні робіт
ще не досить беспечно смердить.

Ось чому ти — не спиш,
а твій фах — вартування й безсоння,

ти заснув би, якби ж
не в ночі прокидався Торнтон,
що в твоє і в моє
п'ятиліток потужне підсоння,
не вагаючись, б'є
із отчизними гадами в тон.

20/IV—33

НІЧ

Ось ніч, і ось пора добору
разючих слів, і ось пора
паперу, подраного впору,
атраменту та спроб пера.

Ось ніч, що в вир на секретері
крізь мряку і крізь крапель харк
незграбно пре знадвору в двері
надхнення, згарбане за карк.

Ось ніч, що зопалу щодуху
орудує, на осліп, враз
невикінчених слів задуху
вмуровуючи в шпари фраз.

Ось ніч, що, забрана на спробу —
ще є, — ні бе, ні ме, — ще є
ніщо, — нарешті, йде до зробу
й доробком добрим повстає.

Ось ніч, що творить, ніч, що шпарко
в попарні рими грім збира,
враз охляває, жде припарки
і непритомна завмира.

Тут крапка, тут бо ніч застигла,
тут вірш кінчається, з труда —
туг виникає річ достигла,
ніким не творена зрода.

Тут виникає тип, охочий
пірнати й никнути в марі
і красти ніч — встромивши очі
крізь тишу — в два каламарі.

14-15|III—33

ЗМІСТ

РАДЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА